

СИСТЕМА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКУ

Шиян Д.В., викладач-стажист кафедри фінансів та кредиту
Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської
справи Національного банку України

Серед багатьох проблем, що пов'язані зі здійсненням фінансового моніторингу, центральне місце посідає проблема ефективності. Ефективність фінансового моніторингу в банку являє собою здатність системи фінансового моніторингу з найменшими витратами запобігати та протидіяти використанню банку в процесі легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Визначення ефективності системи фінансового моніторингу відбувається в ході її оцінки. Під оцінкою ефективності фінансового моніторингу слід розуміти процес, під час якого суб'єкт оцінки характеризує функціонування системи фінансового моніторингу з метою встановлення відповідності певним критеріям оцінювання. Елементами системи оцінки ефективності фінансового моніторингу банку є: суб'єкти оцінки (особи, які здійснюють певні дії, пов'язані з оцінкою ефективності системи фінансового моніторингу); об'єкт оцінки (функціонування системи внутрішнього фінансового моніторингу, на яку спрямовані дії суб'єкта оцінки); предмет оцінки (критерії та показники ефективності системи фінансового моніторингу); процес оцінки (практична діяльність аудиторів; дії щодо встановлення відповідності функціонування об'єкта оцінки певним критеріям); підсистема забезпечення функціонування системи оцінки (сукупність заходів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню оцінки ефективності фінансового моніторингу в банку).

Згідно з Положенням НБУ «Про здійснення банками фінансового моніторингу» суб'єктами оцінки ефективності фінансового моніторингу в банку є працівники служби внутрішнього аудиту банку та спостережна (наглядова) рада банку.

Оскільки ринкова позиція і структури банків є різними, то і система фінансового моніторингу не може бути уніфікованою, проте можна виділити певні її складові: контролююче середовище (контролюючі та підконтрольні суб'єкти фінансового моніторингу; виробничо-господарська та фінансова діяльність підконтрольних суб'єктів, що є об'єктом моніторингу; встановленні фінансовим законодавством показники фінансової діяльності підконтрольних суб'єктів, що є предметом моніторингу); контрольні дії (контрольні процедури); підсистема забезпечення (нормативно-правове, інформаційне, технічне та технологічне забезпечення).

Предметом оцінки ефективності фінансового моніторингу банку є критерії та показники ефективності. Основними критеріями ефективності є: результативність (здатність приносити позитивний результат, відносно більший в порівнянні з попередніми періодами); дієвість (здатність забезпечити

своєчасне та повне виконання підконтрольним суб'єктом (клієнтом банку) вимог, вказівок і рекомендацій); доцільність (здатність запобігати та протидіяти використанню банку в процесі легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму); економічність (мінімізація усіх видів витрат на організацію та функціонування системи фінансового моніторингу).

Українськими науковцями [1] розроблена система фінансових показників для оцінки ризиків використання банків у схемах відмивання кримінальних доходів. Дана система включає 20 базових показників, кожен з яких може характеризувати той чи інший критерій ефективності. Пропонуємо їх згрупувати відповідно до критеріїв ефективності. I група – показники результативності функціонування системи фінансового моніторингу: K1, K17 - K20. II група – показники доцільності фінансового моніторингу: K5 – K16. III група – показники дієвості системи фінансового моніторингу: K2-K4. Систему зазначених показників слід доповнити такими, що характеризуватимуть економічність фінансового моніторингу: частка витрат банку на утримання служби фінансового моніторингу у загальному обсязі адміністративних та інших операційних витрат; частка штрафів, сплачених як заходи впливу за виявлені НБУ порушення у загальному обсязі адміністративних та інших операційних витрат. Крім того, для якісної оцінки ефективності необхідне застосування не тільки кількісних, але і якісних показників та характеристик.

Процес оцінки ефективності системи фінансового моніторингу банку включає в себе такі етапи: планування аудиторської перевірки, у т. ч. проведення попереднього дослідження; проведення аудиторських процедур (безпосереднє тестування системи); формування результатів перевірки; робота служби внутрішнього аудиту з матеріалами оцінки, у т. ч. моніторинг виконання запропонованих рекомендацій. Проведення аудиторських процедур з метою формування якісного висновку може передбачати застосування в комплексі таких методів: статистичні (аналіз кількісних показників); експертні (метод Делфі); соціологічні (опитування, анкетування).

Підсистема забезпечення функціонування системи оцінки включає нормативне (внутрішні положення щодо функціонування та оцінки системи фінансового моніторингу, методика оцінки тощо); інформаційне (дані бухгалтерського обліку, різного роду звіти, контрольні дані тощо); технологічне забезпечення (автоматизовані системи оцінки тощо). Важливим моментом в даному випадку є забезпечення точності та достовірності інформації, що використовується при оцінці.

Результати оцінки ефективності системи внутрішнього фінансового моніторингу банку дозволяють обґрунтовано визначити напрямки необхідних змін в системі та суттєво знизити вірогідність використання банку в процесах легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму.

Перелік посилань: 1. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку [Текст] : монографія / за заг. ред. О. М. Бережного. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 114 с.

Шиян, Д.В. Система оцінки ефективності фінансового моніторингу банку [Текст] / Д.В. Шиян // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції (18-19 жовтня 2012 р.). — Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2012 р. - С. 201-203.